

Sisekaitseakadeemia

Justiitskolledž

Viljar Nurm

**VANGLAAMETNIKE KEELEOSKUS –
AKTUAALSED PROBLEEMID JA VÕIMALIKUD
LAHENDUSED**

Diplomitöö

Juhendaja:

Margot Olesk, B.A.

Tallinn 2007

ANNOTATSIOON

KÄESOLEV DIPLOMITÖÖ ON KIRJUTATUD TEEMAL „VANGLAAMETNIKE KEELEOSKUS – AKTUAALSED PROBLEEMID JA SELLE VÕIMALIKUD LAHENDUSED.”

TÖÖ PIKKUS ON 46 LEHEKÜLGE, KOOSNEB 6 PEATÜKIST NING SISALDAB 10 JOONIST JA 1 TABELIT. KASUTATUD ON 15 ALLIKAT. TÖÖ ON KIRJUTATUD EESTI KEELES NING RESÜMEE ON ESITATUD INGLISE KEELES.

LÕPUTÖÖ VÕTMESÕNAD ON “EESTI KEEL“, “VANGLAAMETNIKE KEELEOSKUS“, “KEELENÕUDED“.

TÖÖ EESMÄRGIKS ON ANALÜÜSIDA TALLINNA, TARTU JA MURRU VANGLA VANGLAAMETNIKE KEELEOSKUST JA SELLE VÕIMALIKKE PARANDAMISE VÕIMALUSI.

UURIMUSTÖÖ AINESTIKU MOODUSTAVAD ÕIGUSAKTID, SELETUSKIRJAD, MÄÄRUSED, INTERVJUUD NING ANKEETKÜSITLUSED.

UURIMISMEETODINA ON KASUTATUD KVALITATIIVSET MEETODIT: ANDMETE PÕHJAL ON ANALÜÜSITUD VANGLAAMETNIKE KEELEOSKUST NING SOBIVUST TEENISTUSSE. TOETAMAKS KVALITATIIVSET MEETODIT ON LÄBI VIIDUD ANKEETKÜSITLUS TALLINNA, TARTU JA MURRU VANGLA VANGLAAMETNIKE HULGAS NING ARUTLEVAD INTERVJUUD MURRU NING TARTU VANGLA VANGISTUSOSAKONNA PEASPETSIALISTIDE JA JUHATAJAGA.

TULEMUSEKS ON SEE, ET VANGLAAMETNIKUD PEAKSID ROHKEM ERINEVAID KEELI OSKAMA. TULENEVALT NENDE IGAPÄEVAKOHUSTUSTEST, PEAVAD NAD TULEMA TOIME RIIGIKEELES SUHTLEMISEGA NING DOKUMENTIDE TÄITMISEGA, VÄHEMUSRAHVUSEST KINNI PEETAVATE ISIKUTEGA, KEDA ON VANGLAS ENAMUSES, NENDE EMAKEELES SUHTLEMISEGA NING SELGITUSTE ANDMISEGA.

SISUKORD

ANNOTATSIOON	2
SISUKORD	3
LÜHENDID	5
TABELITE JA JOONISTE LOETELU	6
SISSEJUHATUS	7
1. KEELEOSKUSE ÕIGUSLIK REGULATSIOON	10
1.1. Riigikeele õiguslik regulatsioon	10
1.2. Võõrkeele õiguslik regulatsioon	12
2. AMETISSE NIMETAMISE ÜLDTINGIMUSED	13
2.1. Atesteerimine	13
3. KEELEOSKUS NING KINNI PEETAVATE ISIKUTE PÕHIÕIGUSTE KAITSE	14
4. UURIMUSPROBLEEMI ASETUS JA METOODIKA	16
5. UURIMISANDMETE ANALÜÜS JA ESITAMINE	18
5.1. Tallinna Vangla	18
5.2. Tartu Vangla	21
5.3. Murru Vangla	23
5.4. Intervjuu andmete analüüs ja esitamine	26
6. UURIMISANDMETE ANALÜÜS JA ETTEPANEKUTE ESITAMINE	28
KOKKUVÕTE	32
SUMMARY	33
KASUTATUD KIRJANDUS	34
KASUTATUD NORMATIIVMATERJAL	34
MUUD ALLIKAD	34
LISA 1: Ankeetküsitluse ankeet	35
LISA 2: Intervjuu küsimustik	36
LISA 3: Intervjuu Tartu Vangla	
vangistusosakonna	
peaspetsialistiga	37
LISA 4: Intervjuu Tartu Vangla	
vangistusosakonna	
peaspetsialistiga	38

LISA 5: Intervjuu Murru Vangla	
vangistusosakonna	39
peaspetsialistiga	39
LISA 6: Intervjuu Murru Vangla	
vangistusosakonna	
peaspetsialistiga	41
LISA 7: Intervjuu Murru Vangla	
vangistusosakonna	
peaspetsialistiga	42
LISA 8: Intervjuu Murru Vangla	
vangistusosakonna	
juhatajaga	44
LISA 9: Intervjuu Murru Vangla	
vangistusosakonna	
peaspetsialistiga	45

LÜHENDID

VS – Vangistusseadus

VSE – Vangla sisekorraeskiri

KS - Keeleseadus

PS - Eesti Vabariigi Põhiseadus

ATS - Avaliku Teenistuse seadus

VAA – Vanglaametnike ametiastmete atesteerimisnõuded

EKOM – Kohustusliku eesti keele oskuse tasemete, eesti keele tasemeeksami eelsete konsultatsioonide ulatuse ja korra ning eesti keele oskuse tunnistuse vormi kinnitamine

RT – Riigiteataja

TABELITE JA JOONISTE LOETELU

- Joonis 1:** Urimustöö ülesanded ja meetodid (lk 17);
- Joonis 2:** Tallinna Vangla vanglaametnike võõrkeelte oskus (lk 18);
- Joonis 3:** Tallinna Vangla vanglaametnike keeleoskus keeleteadmiste osas (lk 19);
- Joonis 4:** Tallinna Vangla huvi vanglaametnike keeleoskuse vastu (lk 20);
- Joonis 5:** Tallinna Vangla poolt pakutud keelekoolitused (lk 20);
- Joonis 6:** Tartu Vangla vanglaametnike võõrkeelte oskus (lk 22);
- Joonis 7:** Tartu Vangla vanglaametnike keeleoskus keeleteadmiste osas (lk 22);
- Joonis 8:** Murru Vangla vanglaametnike võõrkeelte oskus (lk 24);
- Joonis 9:** Murru Vangla vanglaametnike eesti keele tase (lk 24);
- Joonis 10:** Murru Vangla vanglaametnike keeleoskus keeleteadmiste osas (lk 25);
- Tabel 1:** Intervjuude vastused (lk 27).

SISSEJUHATUS

Vanglaametnikel ja kinni peetavatel isikutel on keelekasutuse alal nii õigusi kui ka kohustusi. Euroopa vanglareeglistiku kohaselt on kinni peetaval isikul õigus saada informatsiooni temale arusaadavas keeles vanglas kehtivast kodukorrast, õigustest ning kohustustest vanglas. Keeleoskamatus probleemi tekkimisel tuleb tõlkide abil valmistada ette vastavad kirjalikud materjalid. Distsipliinirikumisest tuleb anda kinni peetavale isikule temale mõistetavas keeles selgitusi, kirjeldades ka võimalikke tagajärgi. Järelikult peavad vanglaametnikud olema võimelised suhtlema selles keeles, mis on kinni peetavate isikute hulgas valdav. Eesti vanglasüsteemis on kinni peetavate isikute hulgas valdav vene keel, seetõttu tuleneb kohustus vanglaametnikel osata vene keelt piisavalt, et suhelda ja edastada informatsiooni kinni peetavatele isikutele vene keeles. Peale võõrkeele valdamise on vanglaametnikel kohustus osata riigikeelt, et mitte rikkuda õigusi kinni peetavatel isikutel, kes on vastava riigi kodakondsusega. Igas riigis on asjamaiskeeleks riigikeel ning sellest tulenevalt peavad ametnikud oskama riigikeelt vastavalt seadusega sätestatud tasemele.

Eesti riigi asjaajamiskeeleks on eesti keel. Asjaajamine on igasugune ametlik suhtlemine ning ametlike dokumentidega seonduv tegevus, näiteks koosolekute ja istungite pidamine või dokumentide koostamine ja kasutamine (Truuväli E.J, Eesti 2002: 333).

Eesti vanglasüsteemi üheks **probleemiks** väga laias ulatuses on ametialaselt võõrkeele kasutamine, milleks peamiselt on vene keel. Kõige rohkem võib seda probleemi kohata madalama astme ametnike seas. Praegu on kehtestatud vangla välisteenistuse valvuritel riigikeele algtaseme ja nooremametnikel kesktaseme oskus. Kõrgemate ametnike ja vanemametnike, kelle minimaalseks nõudeks on määratud kõrgtase, seas leidub vähem probleeme seoses keeleoskusega. Põhjuseks võib tuua selle, et sinna jõudmiseks on kõrgemad nõudmised, näiteks haridus. Kui algtasemel suhtlejad ei vaja teenistuses olemiseks kõrgharidust, siis kõrgemad ametnikud peavad olema vastava kvalifikatsiooni ja oskustega. PS § 52 sätestab, et riigiasutuste ja kohalike omavalitsuste asjaajamiskeel on eesti keel.

Kuna PS § 52 lg 1 kohaselt on eesti keel riigiasutuste ja kohalike omavalitsuste asjaajamiskeel, tuleneb sellest, et riigikeele mõiste, omades küll ka ametliku asjaajamiskeele tähendust, on viimasest oma sisult siiski laiem. Seda võib illustreerida näitega Prantsuse põhiseaduse muutmise kohta. Nimelt asendati Prantsuse põhiseaduste teises artiklis 1992. aastal teine lõige, mis kõlas nii: “Prantsuse keel on vabariigi ametlik keel“, järgmises sõnastuses lõikega: “Vabariigi keeleks on prantsuse keel“ (*La langue de la République est le français*). Eesti keele kindlaksmääramine riigikeelena omab seega järgmist tähendust. Esiteks sätestatakse riigikeel (kõrvuti muude riigisümbolitega – PS § 7) PS üldsätetes Eesti riiki identifitseeriva tunnuse, Eesti riikluse sümbolina (Truuväli E.J, Eesti 2002: 334).

Autoripoolne huvi keeleoskuse valdkonnas tekkis vanglas praktilisel väljaõppel olles. Selle käigus tuli ette palju konkreetseid näiteid seoses vanglaametnike keeleprobleemidega alates infovahetusest töökaaslastega kuni erinevate dokumentide täitmiseni. Eestlasena tekkis palju probleeme suhtlemisel teiste ametnikega, kes samuti peaksid tegelikult olema valmis kõnelema eesti keeles vähemalt kesktasemel. Ametnike vahelise arusaamatuse tagajärjel võib tekkida olukord, kus nad ei saa omavahelises infovahetuses üksteisest aru ning oluline teade võib jääda edastamata. Osad vanglaametnikud ei püüagi eesti keeles suhelda, vaid nõuavad, et vanglaametnikukandidaadid nendega vene keeles räägiksid, vastasel juhul tekib palju arusaamatusi tööülesannete täitmisel.

Uurimisvaldkond on vanglaametnikele esitatavad nõuded. **Uurimisobjekt** on vanglaametnike keeleoskus järelevalve- ning vangistusosakonna vanglaametnike hulgas.

Uurimustöö **eesmärk** on välja selgitada vanglaametnike keeleoskus ning pakkuda keeleoskamatuses seoses üleskerkinud probleemidele lahendusi.

Käesoleva diplomitöö **ülesanded** on uurida:

- Kui palju kasutatakse vanglasüsteemis eesti keelt ja võõrkeelt;
- Milliste võõrkeelte valdamine oleks vanglaametnikel vajalik;
- Milline on vanglaametnike keeleoskus;
- Miks on vajalik vanglaametnikele keeleoskus;
- Milliseid meetmeid on vangla võtnud ja tulevikus kavatses ette võtta lahendamaks vanglaametnike keeleprobleeme;

➤ Keeleoskuse seost kinnipeetavate põhiõiguste ja vabadustega

Uurimustöö esimene peatükk annab ülevaate kehtestatud nõuetest keeleoskuse alal vanglateenistuse osas. Teine peatükk annab ülevaate uurimuse meetodikast, selle tehnilisest osast ning käsitleb uurimuse probleemi. Kolmas peatükk käsitleb uurimuse tulemusi ning arutelu. Neljandas peatükis on esitatud ettepanekud ja autoripoolsed järeldused.

Uurimuse läbiviimiseks on kasutatud kvalitatiivset meetodit: kirjalike materjalide põhjal on analüüsitud Tallinna, Tartu ja Murru Vangla järelevalve- ning vangistusosakonna keeleseadusest sätestatud mittevastavate ametnike osakaalu. Toetamaks kvalitatiivset analüüsi, on täiendavalt läbi viidud arutlevad intervjuud eelpool nimetatud vanglate peaspetsialistide ning osakondade juhatajatega. Lisaks sellele veel läbi viidud ankeetküsitlus järelevalve- ning vangistusosakonna ametnike hulgas.

Soovitavaks tulemuseks on koostada põhjalik ülevaade keeleprobleemidest vanglasüsteemis Tallinna, Tartu ja Murru Vangla näidetel. Vaatamata kehtestatud keelenõuetele, ei ole kõik ametnikud võimelised neid täitma. Teisest küljest vaadatuna võib olla ametnik, kes ei ole keeleoskuse alal kõige parim, hoopis teistes oskustes suurepärane. Kahjuks ei panusta paljud vanglaametnikud piisavalt oma eesti keele oskuse parandamisele. Kuidas sellist probleemi lahendada või vähendada, millised näevad välja muutused, mille tagajärjedeks ei oleks ametnike arvukas vähenemine või antud probleemide suurehulgaline jätkumine. Paljudel vanglaametnikel on tekkinud probleeme lisaks vene keelele ka teiste võõrkeeltega, näiteks inglise keelega. Eesti vanglates on mitmeid kinni peetavaid isikuid, kes ei oska suhelda ei eesti ega vene keeles, kuid teevad seda inglise keeles. Siin tekib probleem, kus vanglaametnik ei saa temaga suhelda, sest kumbki ei mõista teist poolt.

Kogutud materjali analüüsi tulemusena kajastuvad järeldustena päevakohased probleemid. Autor toob välja omapoolsed ettepanekud ning võimalikud lahendused töös tõusnud probleemidele. Samuti esitab võimalikud muudatused vanglaametnike keelenõuete valdkonnas.

1. KEELEOSKUSE ÕIGUSLIK REGULATSIOON

Vanglasüsteem on aastate vältel olnud muutuv ning seda on reformitud vastavalt seaduste muutumisele. Vanglateenistuse alguseks peetakse Eestis 1919. aastat ning selle peamine ülesanne on algusest peale olnud suunata kinni peetavaid isikuid õiguskuulekale käitumisele. Neid suunitletakse tööhõivega ning pakutakse hariduse omandamise võimalust. Veelgi tõhusama süsteemi edendamiseks hakati välja koolitama spetsiaalseid vanglaametnikke, mida peeti uue põlvkonna alguseks. Selleks peavad olema vanglaametnikud piisavalt pädevad igapäevaste teenistusülesannete täitmiseks (Justiitsministeerium 2006: 8-9).

1.1. Riigikeele õiguslik regulatsioon

Eesti keelt peab valdama “Keeleseadusega“ või selle alusel sätestatud ulatuses. Erineva taseme ametnikele on Vabariigi Valitsuse määrusega kehtestatud erinevad nõuded (Lang, K. 2002. Vanglateenistus [loengukonspekt] Tallinn: Sisekaitseakadeemia).

KS § 5 lg 2 sätestab, et avalikud teenistujad ning valitsusasutuste hallatavate riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse asutuste töötajad, samuti avalik-õiguslike juriidiliste isikute ja nende asutuste töötajad, notar, kohtutäitur, vandetõlk ja nende büroo töötajad peavad oskama ja kasutama eesti keelt tasemel, mis on vajalik teenistuskohustuste täitmisel.

Erinevate astmetega avalikel teenistujatel on erinevad nõutavad keeleoskustasemed:

1. Vähemalt algtasemel:
 - Vangla välisteenistuse valvurid.
2. Vähemalt kesktasemel:
 - Nooremametnikud.
3. Vähemalt kõrgtasemel:
 - Kõrgemad ametnikud;
 - Vanemametnikud.
 -

Uurimus teostati enne viimast KS muudatust, kus § 5 lg 5 kohaselt nõutakse eesti keele oskust ühel kolmest keeleoskustasemest :

1) algtase - eesti keele piiratud suuline ja elementaarne kirjalik oskus. Isik tuleb toime tuttavates keelekasutusolukordades, saab aru selgest kõnest igapäeva elu puudutavatel teemadel, mõistab üldjoontes lihtsama teksti sisu ning oskab täita lihtsaid tüüpdokumente ja kirjutada lühikesi tarbetekste;

2) kesktase - eesti keele suuline ja piiratud kirjalik oskus. Isik tuleb toime mitmekesistes keelekasutusolukordades, saab aru normaalse tempoga kõnest, mõistab raskusteta igapäeva elu kajastavate tekstide sisu, suudab kirjutada oma tegevusvaldkonda puudutavaid tekste;

3) kõrgtase - eesti keele suuline ja kirjalik oskus. Isik väljendab ennast vabalt, sõltumata keelekasutusolukorrast, saab aru ka kiire tempoga kõnest, mõistab raskusteta keerulisemate tekstide sisu, suudab kirjutada stiililt ja funktsioonilt erinevaid tekste.

1.03.2007 a. jõustunud KS muudatusel sätestab § 5 lg 5 järgmist: Avalike teenistujate, töötajate ning füüsilisest isikust ettevõtjate eesti keele oskuse ja kasutamise nõuded kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega.

Arvestades venekeelsete isikute suurt osakaalu kinnipidamisasutustes, on vanglaametnikele esitatud nõuetes kehtestatud ka kohustuslik vene keele oskus. Kui aga valvuritaseme ametnikelt nõutakse eesti ja vene keele oskust, siis kesk- ning kõrgema astme vanglaametnikelt nõutakse lisaks vene keele oskusele ka teise võõrkeele oskust.

Vabariigi Valitsuse 16. augusti 1999. a määruse nr 249 "Kohustusliku eesti keele oskuse tasemete, eesti keele tasemeeksami eelsete konsultatsioonide ulatuse ja korra ning eesti keele oskuse tunnistuse vormi kinnitamine" on vaja muuta teatud ametikohtadel olevate vanglaametnike keeleoskuse taseme tõstmiseks.

Määruse paragrahvi 1 muudatused seonduvad vangla välisteenistuse valvurilt keeleoskuse algtaseme asemel vähemalt kesktaseme nõudmisega. Välisteenistuse valvuri tööülesannete hulka kuulub infovahetus ja koostöö vahtkonna operaatori ning vahetuse

juhtidega. Seega ei ole keelekasutus vaid rutiinset laadi ning eeldab eesti keele oskust vähemalt kesktasemel.

Määruse paragrahv 2 sätestab määruse jõustumise ajaks 2008. aasta 1. märtsi, kuna keeleoskuse algtaset omavatele vangla välisteenistuse valvuritele peab andma piisava aja keeleoskuse kesktaseme omandamiseks. Keeleinspektsiooni andmetel on reaalne läbida kursus keeleoskuse taseme muutmiseks ühe aasta jooksul.

Vanglaametnike kohustusliku eesti keele taseme kõrgemale tõstmine, võib tuua erinevaid muutusi. Oodatav lahendus on kaotada vanglaametnike omavahelisel ametialasel suhtlemisel vene keel täielikult, mis oleks parim keeleprobleemi lahendus. Sellist tulemust ei saa kindlasti täielikult saavutada, võimalik oleks üksnes parandada praegust olukorda.

1.2. Võõrkeele õiguslik regulatsioon

KS § 2 lg 1 kohaselt on võõrkeel iga muu keel peale eesti keele. Võõrkeelt võib seega kasutada vaid keeleseadusega sätestatud juhtudes. Kui asutusele esitatakse võõrkeelne avaldus, taotlus või muu dokument, on asutusel KS § 8 lg 1 tulenevalt õigus nõuda võõrkeelse dokumendi tõlget eesti keelde, välja arvatud juhul, kui tegemist on paikkonnaga, kus vähemalt pooled püsielanikud on vähemusrahvusest või kui kohalikus omavalitsuses kasutatakse eesti keele kõrval mõnd vähemusrahvuse keelt. Selles piirkonnas on tulenevalt PS § 51 lg 2 igapäev õigus saada riigiasutuselt ja kohalikelt omavalitsustelt ning nende ametiisikutelt vastuseid ka vähemusrahvuse keeles (Aedmaa 2004: 88).

2. AMETISSE NIMETAMISE ÜLDTINGIMUSED

Seadusi uurides selgub, et vanglaametnikule esitatavad nõuded tulenevad kahest seadusest (VS ja ATS). Eesti keele oskus on üks kehtestatud nõuetest, millel on suur osakaal teenistuses olemises.

Riigiametnikule esitatavad nõuded sisalduvad ATS §-s 14. Selle lõike 1 kohaselt võib riigiametnikuna teenistusse võtta 18-aastaseks saanud vähemalt keskharidusega teovõimelise Eesti kodaniku, kes valdab eesti keelt seadusega või seaduse alusel sätestatud ulatuses.

2.1. Atesteerimine

ATS-i kohaselt on isiku atesteerimine tema töötulemuste ja ametikohal esitatavatele nõuetele vastavuse hindamine.

Vanglaametnike ametiastmete atesteerimisnõuded kehtestavad erinevatele ametnikele erinevad tingimused. Täpsemalt käsitleb autor järgnevalt keelenõuete punkte.

I ja II klassi valvurite keeleoskuse nõuded:

- eesti keele oskust kesktasemel ja vene keele oskust algtasemel.

II klassi vanglainspektori keeleoskuse nõuded:

- eesti keele oskust kõrgtasemel ja vene keele oskust kesktasemel, sealhulgas ametialase sõnavara valdamine.

I klassi vanglainspektori keeleoskuse nõuded:

- eesti keele oskust kõrgtasemel ja kahe võõrkeele (sh vene keel) oskust kesktasemel, sealhulgas ametialase sõnavara valdamine.

3. KEELEOSKUS NING KINNI PEETAVATE ISIKUTE PÕHIÕIGUSTE KAITSE

Vanglaametnik peab oskama nii riigikeeles kui ka vähemusrahvuse, keda on vanglas enamuses, keeles suhelda, seda nii kinni peetava isiku õiguste kui ka kohustuste selgitamisel.

2004. aastal oli juhtum, kus I klassi vanglainspektor ei osanud eesti keelt kõrgtasemel. Kaebuse esitaja viibis Tallinna Vangla vanglate keskhaiglas. Ta pöördus seal töötava järelevalveosakonna peaspetsialisti poole eesti keeles, kuid ei saanud temalt eestikeelset vastust. Avaldaja pöördus selle peale õiguskantsleri poole. Õiguskantsler esitas menetluse käigus teabenõude Tallinna Vanglale. Vangla vastusest nähtuvalt on kõnealuse ametikoha puhul nõutav eesti keele oskus kõrgtasemel. Vanglaametnik on sooritanud eesti keele kesktaseme eksami ning Keeleinspeksioon on teinud talle ettekirjutuse sooritada nõutav eesti keele kõrgtaseme eksam. Vanglaametnik ei ole vanglale esitanud eesti keele oskuse tunnistust kõrgtaseme eksami kohta. Avalduse lahendamiseks oli vaja leida vastus küsimusele, kas rikutud on kinnipeetava õigusi saada vanglaametnikult oma pöördumistele eestikeelseid vastuseid.

PS § 52 lõikes 1 ja § 51 lõikes 1 on sätestatud igäühe subjektiivne õigus riigikeelsele suhtlemisele, mis loob avalikule võimule kohustuse selle põhiseadusliku õiguse realiseerimine võimalikuks teha.

KS § 5 lg 2 sätestab, et avalikud teenistujad peavad oskama ja kasutama eesti keelt tasemel, mis on vajalik teenistuskohustuste või tööülesannete täitmiseks.

Vanglaametnik on avalik teenistuja. Seega seostab keeleseadus vanglaametnikult nõutava eesti keele oskuse tasemega, mis on vajalik teenistuskohustuste täitmiseks.

Kaebus oli esitatud peaspetsialisti peale, kes vastavalt vanglaametniku ametiastmetele on I klassi vanglainspektor. Vanglaametnike ametiastmete atesteerimisnõuete kohaselt nõutakse I klassi vanglainspektorilt eesti keele oskust kõrgtasemel. Vanglaametnik on vangla vastusest nähtuvalt sooritanud küll eesti keele kesktaseme eksami, kuid mitte kõrgtaseme eksamit. Keeleinspeksioon on teinud vanglaametnikule ettekirjutuse sooritada nõutav eesti

keele tasemeeksam, mida ta aga teinud ei ole. Keeleoskuse kontrollaktist selgus samuti, et vanglaametniku tegelik eesti keele oskus vastab nõrgale kesktasemele. Eeltoodust võib teha järelduse, et vanglaametnik ei vasta ametikoha atesteerimisnõuetele ja ei ole võimeline täitma teenistuskohustusi eesti keeles. Vanglaametniku eesti keele mitteoskamise tõttu oli rikutud kinnipeetava õigust saada oma pöördumistele eestikeelseid vastuseid. Õiguskantsler tegi ettepaneku viia vanglaametnik vastavale ametikohale, kuhu ta oma keeleoskuse taseme poolest sobib, mis järgmine aasta alguses teostati (Õiguskantsleri kantselei 2004: 160-161).

Euroopa Vanglareeglistik (*the European Prison Rules*) rõhutab, et vangla töötajaskonna kvaliteet mängib väga olulist rolli selles, millises ulatuses kinni peetava isiku väärikut teadvustatakse ja austatakse. Seetõttu peaks personali hoolikas valik värbamise hetkel arvesse võtma nende terviklikkust, inimlikkust, professionaalset võimekust ja individuaalset sobivust vanglatöök.

Töötajaskonna arendamine on samuti elutähtis: personali tuleks pidevalt arendada läbi koolituse, nõuandvate tegevuste ja positiivse juhtimisstiili, pürgimaks inimlike standardite, suurema tõhususe ja töösse pühendunuma lähenemise poole. (ja eriti veel peaks personal saama koolitust Euroopa Vanglareeglistiku seisukohtade järgi ning Euroopa Inimõiguste Konventsiooni õiguslike standardite kohaselt.)

Euroopa Piinamise Ennetamise Komitee (*CPT: the European Committee for the Prevention of Torture*) seisukohast aitavad hästi välja arendatud suhtlemisoskused kaasa pingete vähendamisele vanglates ning võimaldavad personalil keerulistes situatsioonides toime tulla ilma füüsilise jõu kasutamiset. „Inimliku vanglasüsteemi nurgakiviks on ja jääb hoolikalt valitud ja koolitatud personal, kes teab kuidas võtta omaks sobilik hoiak suhetes kinni peetavate isikutega ning nägemaks oma ametit pigem kutsumusena kui pelgalt tööna.”

Vanglates, kus tööjõud on ebapiisav, on märkimisväärne ületundide hulk küll vajalik tagamaks elementaarset julgeolekut ning minimaalselt vajalikku suhtlusmäära, kuid see võib kergesti põhjustada töötajate enneaegset läbipõlemist ning ärritada veelgi niigi pingelist olukorda (Murdoch 2006:216-217).

4. UURIMUSPROBLEEMI ASETUS JA METOODIKA

Analüüsima keelenõuete mõju vanglaametnikele, otsib käesolev uurimustöö vastust küsimusele: **kui palju kasutatakse vanglasüsteemis eesti ning võõrkeelt**. Peale selle on eesmärk välja selgitada, milliste võõrkeelte oskamine on enim vajalik ning milliseid meetmeid on vangla võtnud ja tulevikus kavatseb ette võtta lahendamaks ametnike keeleprobleeme. Teema on suhteliselt aktuaalne, sest praeguse hetkega on väga palju vanglaametnike, kes ei vasta keeleseaduses sätestatud nõuetele ja ei oska suhelda eesti keeles. Lisaks sellele tekib paljudel vanglaametnikel probleeme suhtlemisel mõnes teises võõrkeeles (nt inglise keeles).

Uuringus otsitakse vastuseid järgnevatele küsimustele:

- Kui palju kasutatakse vanglasüsteemis eesti keelt ja võõrkeelt;
- Milliste võõrkeelte valdamine oleks vanglaametnikel vajalik;
- Milline on vanglaametnike keeleoskus;
- Miks on vajalik vanglaametnikele keeleoskus;
- Milliseid meetmeid on vangla võtnud ja tulevikus kavatseb ette võtta lahendamaks vanglaametnike keeleprobleeme;
- Keeleoskuse seost kinnipeetavate põhiõiguste ja vabadustele.

Lähtudes töö spetsiifikast, on uurimuse teostamiseks kasutatud kvalitatiivset meetodit (Joonis 1). Vanglate üldosakondade ning interneti portaali "Juta" andmetel on analüüsitud vanglaametnike arvu ning nende sobivust keelenõuete osas peale atesteerimist.

Uurimustöö aineistiku moodustavad vangistusosalased õigusaktid, intervjuud ning ankeetküsitluse tulemused.

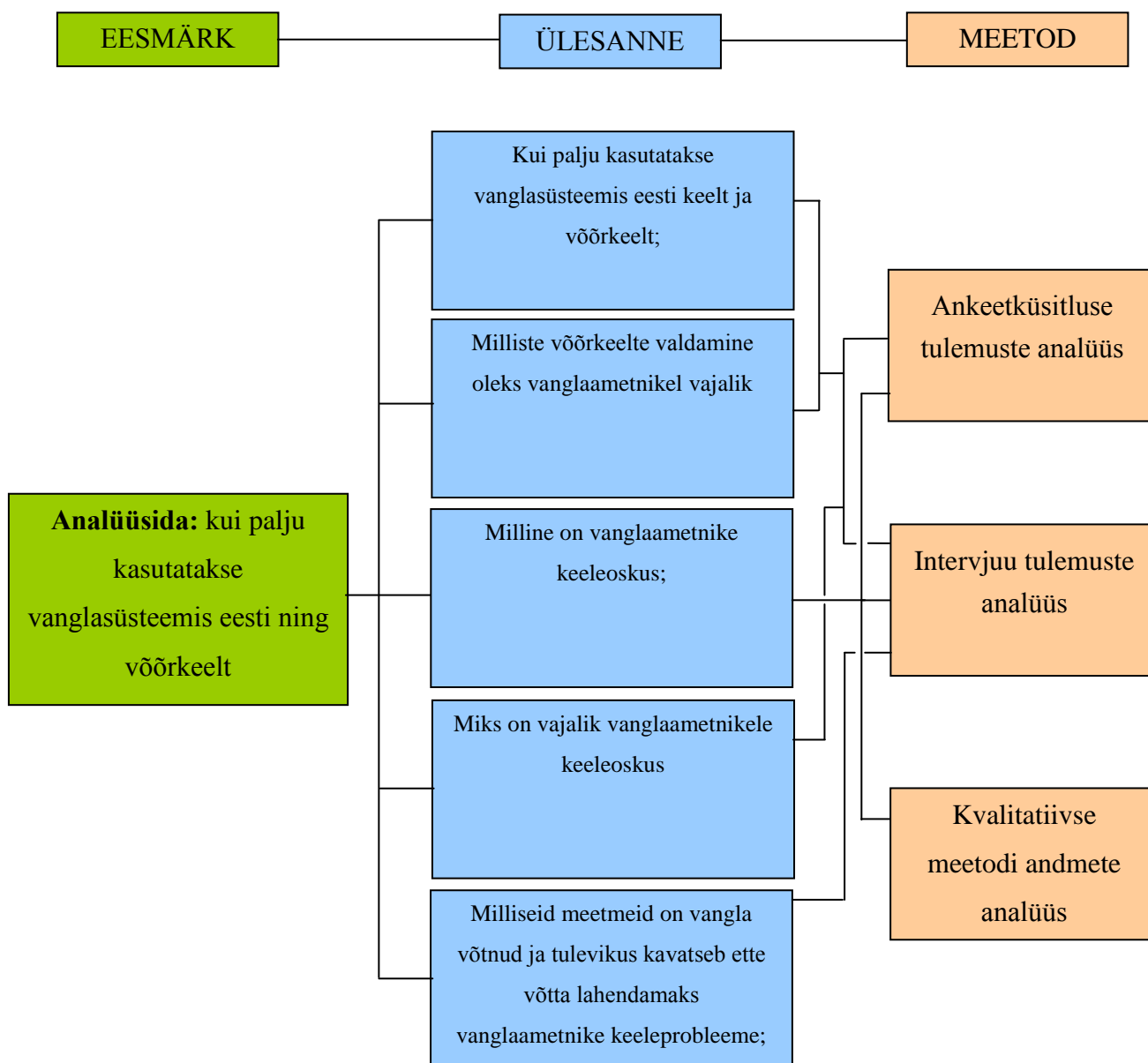
Toetamiseks kvalitatiivse uurimuse tulemusi on läbi viidud ankeetküsitlus vanglasüsteemis järelevalve- ning vangistusosakonnas töötavate ametnike seas (Joonis 1). Nende hulka kuulusid valvurid, vanemvalvurid ning valvur-saatjad. Autor valis uuringu jaoks välja Tallinna, Tartu ja Murru Vangla, et saada suhteliselt laiahaardelised tulemused, mille põhjal erinevaid tulemusi analüüsida. Peale selle teostati 7 arutlevat intervjuud Murru ja

Tartu Vangla vangistusosakonna peaspetsialisti ning juhatajaga (Joonis 1).

Arvestatava tulemuse saamiseks jagati laiali üle 100 ankeetküsitluse, vastusteks saadi 75 ankeeti Tallinna, Tartu ning Murru Vangla vanglaametnikelt.

Ankeetküsitlus koosnes kaheteistkümnest küsimusest (Lisa 1). Küsitluse eesmärgiks oli välja selgitada vanglaametnike keeleoskus, nende teadmised selle olemusest ning kuidas nende arvates on võimalik lahendada keelega seotud probleeme teenistujate seas. Milliste võõrkeelte valdamine tuleb vanglasüsteemis kasuks.

Joonis 1: Uurimustöö ülesanded ja meetodid

5. UURIMISANDMETE ANALÜÜS JA ESITAMINE

5.1. Tallinna Vangla

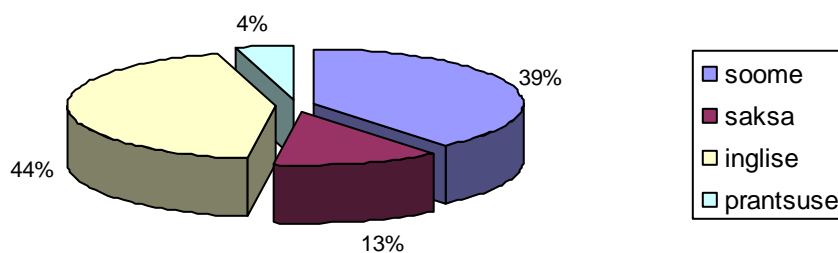
Tallinna Vangla alustas tööd aastal 1944, sel ajal kandis ta sõjavangilaagri nime. 1994 a. muudeti see Tallinna Vanglaks, mõne aasta pärast ehitati sinna kaks eelvangistushoonet. Tallinna Vangla koosseisus on keskmiselt 227 (11.05.2007 a.) järelvalveosakonna teenistajat, kelle hulka kuuluvad valvurid, valvur-saatjad ning vanemvalvurid. 2003 – 2006 a. jooksul on atesteerimisel ebapiisava eesti keele oskuse tõttu läbi kukkunud 25 ametnikku. Korduvatesteerimisel on vahemikus 2003 -2006 a. ebapiisava eesti keele oskuse tõttu läbi kukkunud samuti 25 ametnikku. Seisuga 22.03.2007 a. ei oska piisaval tasemel eesti keelt 55 ametnikku.

Keskvangla ja Tallinna Vangla liitmisega 01.01.2003 a. tuli Tallinna Vangla teenistusse 100 ametnikku, kelle keeleoskus ei vastanud ametikoha nõuetele. See asjaolu võib olla paljude ametnike ebasobivuse põhjuseks. Sellest ajast on see arv pidevalt vähenenud.

Kokku laekus Tallinna Vangla valvuritelt 25 täidetud ankeeti, valvuritest 10 olid naissoost ning 15 meessoost. Vanusevahe oli vastanute vahel suur, 19. kuni 56. eluaastani. Valdav osa vastanutest olid üle 30 eluaasta vanad. Teenistuses olev aeg oli samuti erinev, mis sõltus ametniku vanusest. Kõige pikem staaž oli 16 aastat. Kõik ametnikud olid alustanud valvuri ametikohal, 4 neist on hetkel vanemvalvuri ja 3 valvur-saatja ametikohal.

Peale eesti ja vene keele oskuse leidus ametnikke, kes valdavad inglise, soome, saksa ning isegi prantsuse keelt (Joonis 2).

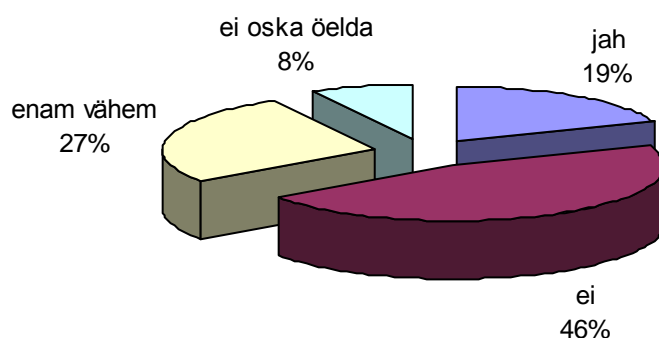
Joonis 2: Tallinna Vangla vanglaametnike võõrkeelte oskus

Valdav osa ametnikest on hinnanud oma eesti keele oskust KS § 5 lg 5 alusel kõrgtasemele. Peamine suhtluskeel, millega ametnikud Tallinna Vanglas omavahel ja kinni peetavate isikutega suhtlevad on eesti ja vene keel, üksikud on seda teinud inglise keeles. Paljud ametnikud ei oska vene keelt piisaval tasemel, selle tulemusel on suheldud kinni peetavate isikutega tihti peale vene keele teistes võõrkeeltes. Kõige rohkem on seda tehtud inglise keeles, sest praegusel ajal on inglise keel suhteliselt laialt levinud. Vanemad ametnikud, kes ei oska inglise keelt, peavad õigeks suhelda kinni peetavate isikutega vene keeles. Selle põhjuseks on valdav osa kinni peetavatest isikutest, kes on vene rahvusest. Ankeetküsitluse tulemused näitavad, et vähestel ametnikel tekib teenistuses olles probleeme keeleoskusega. Peamiselt tekib raskusi eesti keele oskusega. Vene keelega tekib vähem raskusi, sest suur osa ametnikest on teenistuses viibinud pikka aega. Noorematel tekib aga vene keelega raskusi, sest tänapäeval on peamisteks võõrkeelteks inglise ja saksa keel. Sellest tulenevalt tekib vanematel ametnikel raskusi suhelda vajaduse korral inglise keeles.

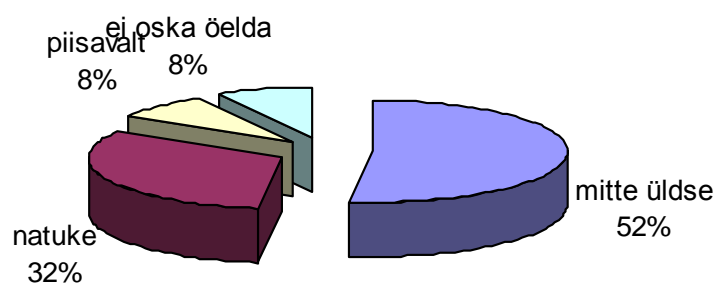
Vanglaametnikud arvavad, et nende teenistuskaaslased pole piisavate keeleteadmistega, mida näitab uuringu ankeetküsitluse tulemus (Joonis 3).

Joonis 3: Tallinna Vangla vanglaametnike keelteeoskus keeleteadmiste osas

Vanglapoolne huvi ametnike keeleoskuse vastu on ankeetküsitluse uuringu tulemusel väike. Üle poolte vastanutest on kindlad, et Tallinna Vangla ei tunne ametnike keeleoskuse vastu üldse huvi (Joonis 4).

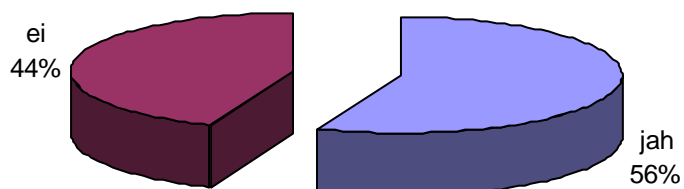
Joonis 4: Tallinna Vangla huvi vanglaametnike keeleoskuse vastu

Huvi keelekursuste vastu on vähestel, veel väiksem on huvi nende seas, kes seda iseseisvalt peale teenistust teevad, st omaalgatuslikult keelekursustel käivad. Osad vanglaametnikud on pidanud tähtsaks inglise keele kursuseid, mille põhjuseks on ühiskonna muutus ja areng, kus peamiseks võõrkeeleks võib lugeda inglise keelt.

Vastupidiselt vanglaametnike vähesele huvile keeleoskuse parandamise vastu on vangla pakkunud paljudele keelekoolitusi, mille peamiseks suunaks on eesti keele õppimine. Ankeetküsitluse uuringu tulemustest selgus kui suures ulatuses pakub Tallinna Vangla keelekoolitusi. Tulemused on näha järgmisel joonisel (Joonis 5).

Joonis 5: Tallinna Vangla poolt pakutud keelekoolitused.

Tallinna Vangla ametnike arvates on oluline osata eesti keelt. Ametnikud peaksid rohkem oskama eesti keeles suhelda ning vajaduse korral seda rohkem õppima. Üksikud on praeguste nõuetega rahul ning ei näe keeleprobleemi olemust. Peamiseks lahenduseks peetakse keeltekursustel käimist ning rangema kontrolli kehtestamist ametnike seas keelekasutuse alal. Kursustel peetakse vajalikuks omandada eesti ja inglise keelt. Paljudel ametnikel on vene keele oskus parem kui eesti ja inglise keele oma, selle tulemusel peavad nad vajalikuks õppida inglise ja eesti keelt. Vangla poolt ootavad nad eesti ja inglise keele kursuseid, milles nad heameelega osaleksid.

Tallinna Vangla valvurite seas läbiviidud uuringu ankeetküsitlus tõestas, et keeleprobleem on suhteliselt levinud, enamjaolt eesti ja inglise keele vallas. Vanematel valvuritel on hea vene keele oskus, mis annab neile parema arusaamise ja suhtlemise kinni peetavate isikutega, sest valdav osa neist on vene rahvusest. Noorematel valvuritel tuleb vene keeles suhtlemisega raskusi ning osad on kasutanud suhtluskeelena inglise keelt. Nende arvates on tähtsam suhelda nii ametnikega kui ka kinni peetavate isikutega eesti keeles. Tallinna Vangla poolt on korraldatud keeltekursusi, seda oodatakse samuti tulevikus eesti ja inglise keele paremaks omandamiseks, sest ametnikud pole valdavalt parimate keeleoskustega, mis igapäevase teenistuses viibimise raskemaks muudab.

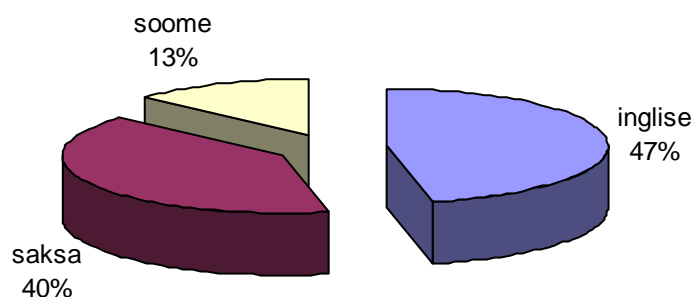
5.2. Tartu Vangla

Tartu Vangla alustas oma tegevust esimeste kinnipeetavate vastuvõtuga 16. oktoobril 2002 a. ning alustas sellega Eesti vanglasüsteemi üleminekut laagersüsteemilt kambersüsteemile. Tartu Vanglas on koosseisus keskmiselt 151 (11.05.2007 a.) vangistusosakonna ametnikku. Seisuga 16.03.2007 a. oli ebapiisava eesti keele oskusega 3 ametnikku. Tartu Vangla kestuse ajal pole ükski ametnik kukkunud läbi atesteerimiselt seoses ebapiisava keeleoskuse tõttu.

Tartu Vanglas teostatud uuringus laekus kokku 25 vastustega ankeeti, vastanutest 13 oli meessoost ning 12 naissoost ametnikku. Vanusevahe oli erinev, valdav osa ametnikest oli 30 – 40 eluaasta vahel. Osa teenistujaid olid vanemvalvurid, valvur-saatjad ning enamus

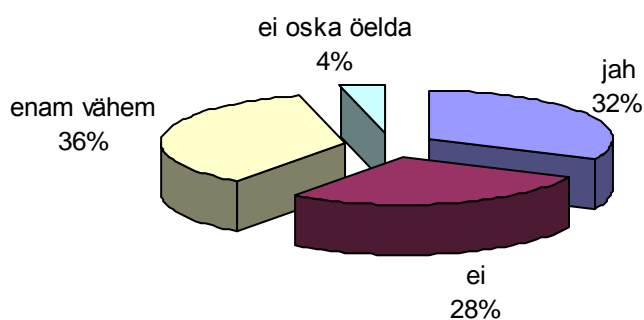
olid valvurid. Teenistuses viibitud aeg oli maksimaalselt kuni 5 aastat, sest Tartu Vangla on praeguse seisuga üks uusimatest ja modernsematest vanglatest Eestis, mis avati 2002 a. teisel poolel. Keeleoskus on ametnike hulgas keskmine, peamiselt hinnati oma teadmiste hulka kuuluvat peale eesti ja vene keele inglise, saksa ning soome keelt (Joonis 6).

Joonis 6: Tartu Vangla vanglaametnike võõrkeelte oskus

Oma hinnangu eesti keele kõrgtaseme oskusest KS § 5 lg 5 alusel annavad 20 ametnikku, ülejäänud väiksem osa tunnistab enda eesti keele oskust kesktasemel. Peamine suhtluskeel teiste ametnike ja kinni peetavate isikutega toimub eesti keeles. Peale selle suheldakse tihti kinni peetavate isikutega vene keeles, vahest isegi inglise keeles. Teenistuses viibides tuleb paljudel probleeme suhtlemisega, peamiselt inglise keeles. Paljud valvurid tunnistavad vähest inglise keele oskust. Selle tulemusena ei arva vanglaametnikud end olevat piisavate keeleoskustega, mida Tartu Vangla uuringu ankeetküsitluse vastused näitavad. Peamiselt hinnatakse oskusi keskmiseks (Joonis 7).

Joonis 7: Tartu Vangla vanglaametnike keeleoskus keeleteadmiste osas

Tartu Vangla ametnikud pole iseseisvalt täiendavatel keeltekursustel osalenud, sest eesti keele oskus on Tartu Vanglas suhteliselt hea. Peamine probleem tekib inglise keelega, mida paljud ametnikud ei oska, kuid sooviksid omandada. Keeleprobleemi lahenduseks peetakse peamiselt keeltekursustel osalemist, mille korraldamist paljud vangla poolt ootaksid.

Tartu Vanglas toimunud uuringu tulemustest selgus, et sealsete ametnike keeleoskus on parim võrreldes teiste Eesti vanglatega. Uuringu läbiviimine kulges sujuvalt tänu toredatele ja abivalmittele ametnikele. Eesti keele oskamatus põhjustas probleemi tõttu oli lihtsam teostada uuringut ning tekkis vähem negatiivset vastukaja. Ainuke probleem tekkis seoses ametnike ankeetide täitmise huviga. Teenistuses viibides ei jätku kahjuks ametnikel selleks piisavalt aega, mille tulemusel ei panustata oma teadmisi ega arvamusi maksimaalselt.

5.3. Murru Vangla

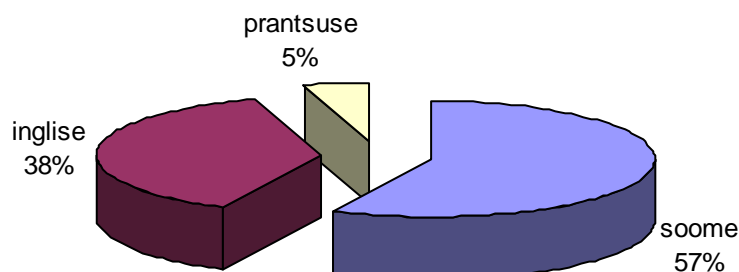
Murru Vangla alustas oma tööd 1938 a. alguses, mille esmakordne nimetus oli Murru Vangimaja. 1994 a. nimetati vangla ümber Murru Vanglaks. Ta on koloonia tüüpi kinnine meestevangla, mis viib täide vabaduskaotuslikke karistusi.

Murru Vanglas oli ajavahemikus 01.01.2003 a. kuni 01.03.2007 a. kokku 229 järelvalveosakonna valvurit. Ebapiisava keeleoskuse tõttu kukkus atesteerimisel sellel ajavahemikul läbi 41 teenistujat, kellest 2 vabastati teenistusest ning madalamale ametikohale määrati 4 ametnikku. Seisuga 01.03.2007 a. oli 29 ametnikku, kes ei osanud eesti keelt piisaval tasemel.

Kokku täitis uuringu ankeetküsitluse 25 vanglaametnikku, kellest kõik olid meessoost. Keskmine vanus oli 30. – 50. eluaasta vahel. Kõige rohkem oli vastanute seas valvureid, kes on teenistuses olnud 4 aastat, üksikud kuni 13 aastast. Valdav osa ametnikest on valvurid, osad neist saateülesannetega tegelevad valvurid ning mõned vanemvalvurid. Enamik Murru Vangla valvuritest oskab vene keelt, neist väiksem osa eesti keelt. Peamine suhtluskeel on vene keel nii kinni peetavate isikute kui ka ametnikega suheldes. Eesti keeles suhtlevad peamiselt nooremad vanglaametnikud ja need, kes vene keelt vähem

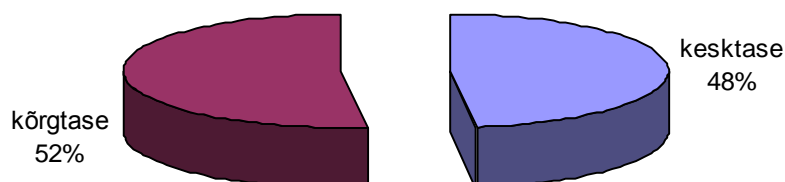
oskavad. Uuringu tulemusest võib järeldada, et peale eesti ja vene keele osatakse veidi ka teisi keeli. Peamine võõrkeel mida osatakse, on soome keel (Joonis 8).

Joonis 8: Murru Vangla vanglaametnike võõrkeelte oskus

Üle poolte vastanutest pidas oma eesti keele taset KS § 5 lg 5 alusel kesktasemeks (Joonis 9), mis tähendab, et paljudel Murru Vangla ametnikel tekib raskusi eesti keeles suhtlemisega. Paljud valvurid on väga pikka aega teenistuses viibinud ning harjunud rääkima vene keeles kinni peetavate isikutega. Ametnike omavaheline suhtlemine toimub samuti peamiselt vene keeles, eriti raadioside teel suheldes ja korraldusi andes. Nooremad ametnikud suhtlevad omavahel eesti keeles, sest nende vene keele oskus on kehvem.

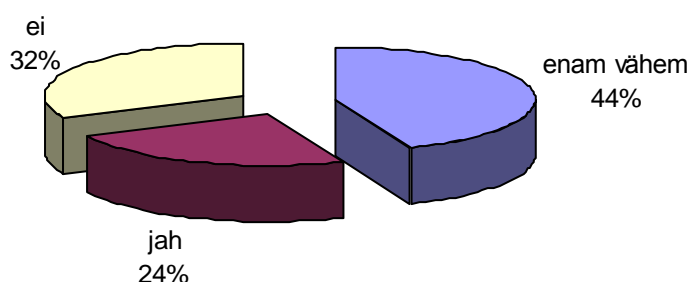
Joonis 9: Murru Vangla vanglaametnike eesti keele tase

Enamik valvureid ei tunnistata, et neil on keeleoskamatus tõttu probleeme igapäevases teenistuses. Peamiselt nähakse probleemi vene keele oskamatus pärast, kuigi eesti keeles

suheldakse palju vähem. Paljud valvurid ei taha eesti keeles suhelda, ehkki oskavad eesti keelt, sest suurem osa nii ametnike kui ka kinni peetavate isikute vahelisest suhtlemisest toimub vene keeles. Murru Vangla ametnike arvates on vanglaametnikud enam vähem piisavate keeleteadmistega (Joonis 10). Paljud teenistujad ei näe selles probleemi, et eesti keelt vähe kasutatakse.

Joonis 10: Murru Vangla vanglaametnike keeleoskus keeleteadmiste osas

Mitte ükski Murru Vangla vanglaametnikest pole uuringu ankeetküsitluse tulemusel käinud omaalgatuslikult keeltekursustel või keelt õppinud. Osad valvurid on omandanud vanglaametniku eriala Sisekaitseakadeemias. Paljud valvurid ei oska pakkuda mitte ühtegi lahendust keeleprobleemi vähendamiseks. Osad pakuvad lahendusena valvurite keelenõuete alandamist. Samuti peetakse suhteliselt tähtsaks keeltekursusi. Peale selle pakuti veel huvitavaid lahendusi, näiteks teenistusest vabastamist, suuremat palka keeleoskuse puhul ning rangemat keelekontrolli.

Murru Vanglas toimunud uuringu tulemusel selgus, et keeleprobleem valvurite hulgas on väga aktuaalne. Paljud valvurid on enda arvates keskastme eesti keele oskusega ning võrreldes teiste vanglatega oskavad valvurid vähem võõrkeeli. Paljud valvurid kõnelevad peamiselt vene keeles, mistõttu oli väga raske ankeetküsitlust läbi viia. Nooremad ametnikud suhtlevad peamiselt eesti keeles.

5.4. Intervjuu andmete analüüs ja esitamine

Intervjuu küsimustik koosnes 8 küsimusest (Lisa 2). Kokku sai läbi viidud 7 arutlevat intervjuud, millest 2 teostati võimaluste puudumisel kirjalikul teel. Intervjuus osalesid Murru Vangla vangistusosakonna juhataja ning 4 vangistusosakonna peaspetsialisti ning Tartu Vangla vangistusosakonna 2 peaspetsialisti. Intervjuude eesmärk oli saada teada nende hinnang keeleprobleemi olemusest vanglates, kui palju reaalselt kasutatakse vanglates eesti keelt ning lahendusi keeleprobleemi lahendamiseks. Arutlevate intervjuude põhjal on koostatud kokkuvõtlik analüüs ning välja selgitatud võimalikud muudatused, mida väheste keeleteadmistega vanglaametnike puhul ette võtta.

Peamiselt suheldakse teiste vanglaametnikega eesti keeles, kuid tuleb ette ka olukordi, kus läheb vaja vene keele oskust. Kinni peetavate isikutega toimub vene keeles suhtlemist tihemini. Samuti peab regulaarselt suhtlema valvuritega vene keeles, sest paljud ei oska eesti keeles suhelda. Vanglaametnikud ei ole piisavate keeleteadmistega, mida tunnistavad kõik intervjuueeritavad. Peamiselt napib eesti keele oskust. Peale eesti keele kurdetakse vähese inglise keele oskuse üle. Arvutisüsteemide tulekuga ei oska paljud vanglaametnikud inglisekeelseid programme kasutada. Sellepärast oleks vaja kõigile vanglaametnikele, kes ei valda inglise keelt, korraldada inglise keele koolitusi (Tabel 1).

Vangla huvi ametnike keeleoskuse vastu on olemas, ametnike jaoks on tehtud eesti keele kursuseid. Nendel osalemise on kahjuks minimaalne ja huvi riigikeele oskust parandada paljudel puudub.

Keeleprobleemi parandamiseks peetakse vajalikuks ametnike motiveerimist. Piisavate eesti kui ka vene keele oskustega ametnikke võiks motiveerida lisatasustamisega. Selle tulemusel püüaksid paljud probleemsete keeleteadmistega ametnikud enda keeleoskust parandada (Tabel 1).

Vene keele oskus on ametnike hulgas väga vajalik, sest enamik kinni peetavaid isikuid suhtleb ametnikega vene keeles. Suhteliselt võimatu on sundida kõiki kinni peetavaid isikuid eesti keeles rääkima, paljud neist ei oska seda üldse.

Intervjuude teostamise tulemusel selgus, et kõrgema astme vanglaametnikud on keelega seotud probleemide suhtes ausamad ning tunnistavad antud probleemi olemasolu ja aktuaalsust rohkem, kui madalama astme ametnikud. Nad oskavad selle parandamiseks välja tuua ka erinevaid võimalikke lahendusi.

Tabel 1: Intervjuude vastused

Milliseid keeli valdad?	Mis keeles suhtled peamiselt oma alluvate ametnikega?	Kas vanglaametnikud on piisavate keeleteadmistega?	Millise lahenduse pakud välja keeleprobleemi parandamiseks?
Eesti, vene, saksa.	Ainult eesti keeles.	Ei ole, osad noored valvurid võiks osata paremini vene keelt.	Korraldada tasuta keelekursusi vangla poolt, motiveerida keele õppijaid hüvitisega.
Eesti, vene, inglise.	Alati eesti keeles.	Valvuritel võiks olla parem eesti keele kirjaoskus.	Keeltekursused, ametnike motiveerimine keeli õppima.
Eesti, vene, inglise, soome.	Peamiselt eesti keeles.	Ei ole, valvuritel peamine probleem eesti keelega.	Keeltekursuste korraldamine eesti keele parandamiseks.
Eesti, vene, inglise.	Peamiselt eesti keeles, natuke ka vene keeles.	Ei ole, valvuritel on kõige suurem probleem eesti keele oskusega, osadel probleem vene keele oskusega.	Valvurite keelenõuet alandada, ametiastmelt vabastamist.
Eesti, vene, inglise, saksa, soome.	Valvuritega peamiselt vene keeles, vahest eesti keeles.	Ei ole, inglise ning vene keele oskusele tuleks pöörata suuremat tähelepanu.	Korraldada inglise keele kursuseid kõigile.
Eesti, vene, saksa.	Peamiselt eesti keeles.	Ei ole.	Keelekursuseid korraldada.
Eesti, vene, inglise, saksa, soome.	Peamiselt eesti keeles, kuid tihti tuleb kasutada ka vene keelt.	Ei ole, eesti keelega on raskusi.	Motiveerida lisatasuga ametnikke, kes valdavad hästi eesti ja vene keelt.

6. UURIMISANDMETE ANALÜÜS JA ETTEPANEKUTE ESITAMINE

Ankeetküsitluse ning intervjuude tulemustest võib teha järelduse, et vanglaametnike hulgas esinevad järgmised keeleoskusega seotud probleemid:

1. eesti keele ebapiisav oskus enamikel vanematel vanglaametnikel;
2. vene keele ebapiisav oskus nooremate ametnike hulgas;
3. inglise keele ebapiisav oskus enamikel vanglaametnikel;
 - a. arvutialasel kasutamisel (inglisekeelsed arvutiprogrammid);
 - b. välismaalastest kinni peetavate isikutega suhtlemisel;

Uurimuse tulemused andsid keeleprobleemi lahenduseks:

1. Keeltekursuste korraldamine eesti, vene ja inglise keele parandamiseks.
2. Rangema kontrolli teostamine vanglates keelenõuete alal.
3. Teenistusest vabastamine.

Autori arvates tuleks Tallinna Vanglas korraldada eesti keele kursuseid ning pöörata rohkem tähelepanu valvurite keeleoskusele. Praeguse seisuga on Tallinna Vanglas teenistuses palju ametnikke, kes ei oska suhelda, ega saa aru eesti keelest. Selle tagajärjel tekib raskusi koostöös teiste ametnikega, tööülesannete täitmisega ning eesti keeles kirjutamisega. Kahjuks ei tunnista osad valvurid seda ning ei anna ka omapoolset panust keeleprobleemi parandamiseks. Palju tekkis raskusi uuringu läbiviimisel, kuna valvurid ei osanud ega tahtnud eestikeelset ankeeti täita. Keeleprobleemi olemuse tõttu tekkis olukordi, kus tuli päevavalgele palju intriige erinevate ametnike vahel, mistõttu koostöö oli nõrk ja üldmulje negatiivne.

Autori arvates on Tartu Vangla ametnike eesti keele oskus väga hea, selle põhjuseks on tugev kontroll ametnike seas. Tartu Vangla eelduseks ametnike hulgas on eesti keele oskus, mida väga palju hinnatakse. Selle tulemusel on Tartu Vangla eestipärane ja korralik, mida me peaksime ootama kõikidelt vanglatelt Eestis. Tartu Vangla soodustavaks teguriks oleks pakkuda seal teenistuses olevatele ametnikele inglise keele kursuseid, mida näitas ankeetküsitluse tulemus. Erinevate võõrkeelte valdamine täiendab inimese teadmisi ning paljude situatsioonide puhul on ta võimeline paremini toime tulema.

Autori arvates on Murru Vanglas keeleprobleem väga tõsine, peamiselt on probleeme eesti keele oskamatuslega. Sellele vaatamata ei taha enamik küsitlusele vastanutest seda tunnistada.

Enamik valvureid on keskealised ning on oma teenistuse jooksul vene keele väga hästi omandanud. Murru Vanglas oleks soovitatav korraldada eesti keele kursuseid ning pöörata rohkem tähelepanu valvurite keeleoskusele. Autori arvates ei ole sobilik, kui valvurid suhtlevad ja/või annavad korraldusi raadioside teel vene keeles. Massiline ametist vabastamine keele oskamatus tõttu tooks küll mõneks ajaks suure tööpuuduse, kuid midagi oleks vaja ette võtta. Liikudes iga päeva üha euroopalikuma riigi poole, peaksid kõik ametnikud andma endast parima, et teistele eeskuju näidata.

Autori arvates on võimatu täielikult kaotada ametnike hulgas keeleprobleeme, seevastu oleks neid võimalik vähendada efektiivsemate tulemuste saavutamiseks järgnevatel viisidel:

1. Korraldada vangla poolt keelekursuseid vastava keele valdkonnas, milles on kõige suurem probleem. Selle käigus antakse vangla poolt võimalus õppida keelt, millega vanglaametnikul esineb raskusi.
2. Motiveerida ametnikke, kes valdavad eesti ja vene keelt nõutaval tasandil palgalisaga. Selle tulemusel huvituksid ametnikud rohkem vajalikest keelekoolitustest. Teenistusse võtmisel ning atesteerimise korral kontrollitakse vanglaametnike keeleoskust VAA määruse kohaselt. Atesteerimise korda ning regulatsiooni, mis tulenevad ATS ning VS jätta muutmata. Nõutava taseme oskusele tuleks suurendada vanglaametnike palgamäära vastavalt palgaastmele 10% võrra, mille võiks lisada Vanglaametnike töötasustamise määruse hulka palgamäärade diferentseerimiste alla.
3. Vabastada teenistusest ametnikud, kellel esineb keelega seotud probleeme ja/või kes ei avalda soovi omandada paremat keeleoskust. Keelekursustel käimisega tuleks anda ametnikele üks aasta aega omandada vajaminev keeleoskus ning peale seda korduvatesteerimise käigus kontrollida seda. Kui peale seda pole ametnik suutnud/tahtnud õppida keelt selgeks, oleks õigustatud tema ametist vabastamine.

Vangla on pakkunud võimaluse ning selle mittekasutamise või teenistusse mittesobivuse korral on teenistusest vabastamine kaalutletud otsus.

4. Korraldada vangla poolt inglise keele algkursuseid, kus omandatakse antud keele baastadmised. Autori arvates ei ole vaja viia inglise keele oskust nõutavale tasandile, mida eesti ja vene keele oskuse puhul vajalik on. Inglise keele valdamine laiendab ametnike silmaringi, lihtsustab arvutiga seotud tööülesannete täitmist ning vajaduse korral oskab ametnik suhelda kinni peetava isikuga inglise keeles.

VS § 6 lg 1 kohaselt on vangistuse täideviimise eesmärgiks kinni peetava isiku suunamine õiguskoulekale käitumisele ja õiguskorra kaitsmine. Eesti vanglates on paraku retsidiivsuse tase olnud kõrge ning märkimisväärne osa kinnipeetavatest on naasnud peale vanglast vabanemist tagasi. Eesti keelt mittevaldavate kinnipeetavate osas toetaks riigikeele oskus aga vabaduses õiguskoulekat toimetulekut. Sellest tulenevalt on sätestatud VS § 34 lõikes 4, et kinni peetavale isikule, kes ei valda eesti keelt, antakse tema soovil võimalus eesti keele õppimiseks. Kinni peetavale isikule riigikeele õpetamine ja õppimisele suunamine aitab kaasa vanglas üldise venekeelse mentaliteedi vähenemisele. Samuti hoiaks keeleõpe kinni peetavad isikud hõivatud kasuliku tegevusega, mistõttu aitaks otseselt kaasa ka VS § 6 lg 1 toodud resotsialiseerimise eesmärgile. Tähelepanuta ei saa ka jätta vanglateenistujate keeleprobleeme, kuid ajapikku likvideeritakse need atesteerimiste käigus.

Autori arvates oleks kasulik võimaldada regulaarselt eesti keelt mittekõnelevatele kinnipeetavatele riigikeelekursuseid. See oleks neile kasulik ning vangistuse ajal saaksid nad omandada eesti keelt, mida vabanemisel kindlasti igapäevaelus vaja läheb. Eesti keele oskus soodustab leida töökohta, suhtlemist teistega ning paraneks kirjalik kõneviis. Vangistuse ajal esitavad kinnipeetavad dokumente ja avaldusi, mis praeguse seisuga on kirjutatud eesti keeles vigaselt või hoopis võõrkeeles. Eesti keele omandamist vangistuse ajal võiks lugeda üheks vangistuse täideviimise eesmärgiks, mis tagab talle peale karistuse kandmist vanglas soodsamad tingimused tänapäeva kiiresti muutuvus ühiskonnas.

Vanglateenistus on üles ehitatud selliselt, et vanglaametnikuks kujunemine algab juba ettevalmistusest ja ettevalmistusteenistust tuleks lugeda vanglateenistuse lahutamatuks eelduseks. Ettevalmistusteenistuse ajal on võimalik omandada paremat eesti keele oskust eesti keele tundides, mis toimuvad õppeasutuses teoreetilise väljaõppe ajal. Peale eesti

keele tundide toimuvad veel inglise ja vene keele tunnid.

Teine ettevalmistusteenistuse etapp, mis on praktiline väljaõpe, võimaldab samuti keeleoskust parandada. See toimub vanglas, kus vanglaametnikukandidaat on avalik teenistuja. Töö käigus läheb vaja väga palju vähemalt kesktaseme eesti keele oskust seoses erinevate dokumentide kirjutamisega, erinevate olukordade kirjeldamisega ja suhtlemisel teiste ametnikega jne. Praktilise väljaõppe ajal tekib tihtipeale vastupidine protsess, kus praktiliselt olev vanglaametnikukandidaat peab hoopis vene keeles suhtlema. See tuleneb sellest, et vanglaametnikud ei ole piisavalt oskuslikud eesti keeles kõnelema ja saavad paremini aru võõrkeelest, milles on domineerivaim vene keel. Lahendust sellele, kuidas sellist probleemi vanglasüsteemis täielikult lahendada, pole siiani veel leitud. Kindlasti aitavad väga palju kaasa vanglaametnike eesti keele koolitused ja peamiselt nende enda tahe suhelda tööalaselt riigikeeles, milleks on Eesti riigis eesti keel. Vanglas tööl olevale praktikandile oleks vanglaametnike poolne suhtlemine eesti keeles suureks eeskujuks.

Sisseastumisnõuete hulgas ei ole ühtegi testi uurimaks noorte õppijate keeleoskust. Ühte osa immatrikuleerimisest mõjutab keskkooli eesti keele eksami tulemus. Nõudes vanglaametnikelt keeleoskust vastavat ametiastmele, peaks ettevalmistusteenistuse ajal selle õppimist rohkem nõudma ja võimalusi andma.

KOKKUVÕTE

Käesolev diplomitöö annab ülevaate vanglaametnike keeleoskusest, selle kasutamisest igapäevases teenistuses ning annab soovitusi selle parandamiseks.

Praegusel ajal on avalikus teenistuses riigikeeles suhtlemine kohustuslik, ametnik peab valdama vastavalt oma ametiastmele riigikeelt ning täitma dokumente. Paljudel ametnikel on probleeme riigikeelega. Peale selle peab ametnik valdama vene keelt, et anda kinni peetavale isikule, kes eesti keelt ei valda venekeelseid selgitusi.

Uurimus teostati Tallinna, Tartu ja Murru Vanglas, mis on Eesti suurimad vanglaasutused. Eesmärgiks oli välja selgitada, mis keeles peamiselt valvurite koosseisus suheldakse ning kuidas parandada keeleprobleemi ametnike hulgas. Tulemused olid erinevad, peamiselt kerkis esile probleem eesti keelega. Paljud ametnikud ei osanud täita eestikeelset küsitlusankeeti. Noorematel ametnikel on väga halb vene keele oskus, mis on praegusel ajal Eesti vanglates hädavajalik. Lisaks tekkis raskusi inglise keelega, mida ametnikud rohkem osata tahavad.

Autori arvates on keeleprobleem Eesti vanglates suur, seevastu erinevates vanglates esinevad erinevad probleemid. Selle parandamiseks oleks otstarbekas korraldada vangla poolt ametnikele keelekoolitusi ning motiveerida ametnikke keele oskamise eest lisatasuga. Samuti ei välista autor varianti ametnike vabastamisest, sest paljud ametnikud ei huvitu selle probleemi olemasolust ning ei avalda soovi ennast täiendada keelekasutuse alasel.

Üks eesmärkidest on harida ja motiveerida ametnikke paremate töötulemuste saavutamiseks, samas tuleb suunata kinni peetavaid isikuid kasutama rohkem riigikeelt. Suhtlemisel vanglaametnikega, lugedes ning täites dokumente tuleb eesti keele oskus kasuks. Andes neile võimaluse õppida vangistuse jooksul eesti keelt, täidetakse vangistuse täideviimist veelgi paremini ning vabanemisel on isikul palju kergem resotsialiseerida. Teiselt poolt on vanglaametniku kohustuseks osata erinevaid keeli, et kinni peetavale isikule arusaadavas keeles selgeks teha tema õigused ja kohustused.

SUMMARY

The topic of this current graduation paper is “Prison officers’ command of language – actual problems and possible solutions”

This graduation paper consists of 46 pages, 6 chapters, 10 charts and 1 table. 15 sources are used. It is written in Estonian and the summary is in English.

Keywords of the graduation paper are “Estonian”, “prison officers’ command of language” and “requirements of language”.

The aim of this writing is to analyze prison officers’ command of language in Tallinn, Tartu and Murru prison and to find possible solutions to improve the existing situation.

Data of this research is based on legislations, explanatory letters, order documents, interviews and questionnaires.

As research method the qualitative method is used: prison officers’ language skills and their suitability for service are analyzed based on the collected data. To uphold the qualitative method, a questionnaire among the prison officers in Tallinn, Tartu and Murru prison and deliberative interviews with main specialists and manager of the imprisonment department in Murru and Tartu prison were carried out.

The result of the research is the fact that prison officers should be able to communicate in more languages than only in their native language. Their everyday responsibilities require communicating in the official language, filling official documents in it, communicating with inmates of minority nationalities, who make the majority in prison and giving explanations.

KASUTATUD KIRJANDUS

- 1) Lang, K. 2002. *Vanglateenistus*. Tallinn: Sisekaitseakadeemia.
- 2) Truuväli, E.J. 2002. *Eesti Vabariigi põhiseadus kommenteeritud väljaanne*. Tallinn: Justiitsministeerium.
- 3) Õiguskantsleri kantselei. 2005. *Õiguskantsleri 2004. aasta TEGEVUSE ÜLEVAADE*. Tallinn: Õiguskantsleri kantselei.
- 4) Murdoch, J. 2006. *The treatment of prisoners*. Council of Europe: Strasbourg.
- 5) Aedmaa, A. 2004. *Haldusmenetluse käsiraamat*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus

KASUTATUD NORMATIIVMATERJAL

- 1) Põhiseadus. 28.06.1992. - RT 1992, 26, 349, RT I 2003, 64, 429.
- 2) Keeleseadus. 21.02.1995. - RT I 1995, 23, 334, RT I 2007, 17, 82.
- 3) Avaliku teenistuse seadus. 25.01.1995. - RT I 1995, 16, 228, RT I 2006, 26, 193.
- 4) Vangla Sisekorraeeskiri. 30.11.2000 - RTL 2000, 134, 2139, RTL 2007, 13, 192.
- 5) Vangistusseadus. 14.06.2000 - RT I 2000, 58, 376, RT I 2006, 63, 466.
- 6) Kohustusliku eesti keele oskuse tasemete, eesti keele tasemeeksami eelsete konsultatsioonide ulatuse ja korra ning eesti keele oskuse tunnistuse vormi kinnitamine. 16.08.1999 - RT I 1999, 66, 656, RT I 2004, 6, 34.
- 7) Keeleseadus. 21.02.1995. - RT I 1995, 23, 334, RT I 2007, 17, 82.
- 8) Vanglaametnike ametiastmete atesteerimisnõuded. 24.04.2003. - RT I 2003, 51, 749.

MUUD ALLIKAD

- 1) Juta. Vanglasüsteemi inernetiportaal. 11.05.2007 a.

LISA 1: Ankeetküsitluse ankeet

Sugu: M N

Vanus:

Tallinna Vangla

Tartu Vangla

Munru Vangla

Eesmärk	Küsimused
Selgitada välja ametnike staatus	Kui kaua oled vanglaste teenistuses töötanud? Millisel/niilistel ametikohtal/ametikohtadel oled töötanud, hetkel töötad?
Selgitada välja ametnike keeleoskus, teadmised nende nõuetest	Milliseid keeli valdad? Millisel tasemel oskad eestikeelt (vastavalt Keeleseaduse § 5 lg 5 alusel)? Mis keeles suhtled peamiselt töökaaslastega ja kinni peetavate isikutega?
Selgitada välja probleemid seoses keeleoskamatusega	Kas sul on tulnud teenistuses olles probleeme seoses keeleoskamatusega? Kui tihti ringmõõlke keelega täpselt? Kas sinu arvates on vanglaametnikud piisavate keeleteadmistega (eesti, vene keel)? Kui palju tunneb vangla kurvi sinu keeleoskustest?
Selgitada välja ametnike tahe parandada keeleprobleemi	Kas oled end täiendanud mõne lisakoolitusega paremate töötulemuste saavutamiseks? Kui jah, kas sellest on olnud kasu? Kui ei, kas oleks vaja käia? Millise koolitusega? Kas sulle on töö poolt pakutud koolitusi keeleprobleemi parandamiseks? Mis võiks olla sinu arvates tekiti ametnike keelenõuete osas? Millise lahenduse pakuksid välja keeleprobleemi parandamiseks?

¹ Keeleseaduse § 5 lg 5: Eesti keele oskust nõutakse ühel kolmest keeleoskustasemest: 1) algtase - eesti keele piiratud suuline ja elementaarne kirjalik oskus. Isik tuleb talme tuttavates keelekasutusolukordades, saab aru selgest kõnest igapäevastu puudutavatel teemadel, mõistab üldjoontes lihtsama teksti sisu ning oskab lihtsaid töödokumente ja kirjutada lühikesi teatavateid; 2) keskase - eesti keele suuline ja piiratud kirjalik oskus. Isik tuleb talme mitmekesistes keelekasutusolukordades, saab aru normaalse tempoga kõnest, mõistab raskusteta igapäevastu kahtlevate tekstide sisu, suudab kirjutada oma tegevusvaldkonda puudutavaid tekste; 3) kõrgtase - eesti keele suuline ja kirjalik oskus. Isik väljendab ennast vabalt, sõltumata keelekasutusolukorrast, saab aru ka kiire tempoga kõnest, mõistab raskusteta keerulisemate tekstide sisu, suudab kirjutada stiililt ja funktsioonilt erinevaid tekste.

LISA 2: Intervjuu küsimustik

Millisel/millistel ametikohal/ametikohtadel oled töötanud, hetkel töötad?

Milliseid keeli valdad?

Millises keeles suhtled peamiselt oma alluvate ametnikega

Mis võiks olla sinu arvates teisiti ametnike keelenõuete osas?

Kas sinu arvates on vanglaametnikud piisavate keeleteadmistega (eesti, vene keel)? Millise grupi ametnikud?

Kui palju tunneb vangla huvi ametnike keeleoskustest?

Millise lahenduse pakuksid välja keeleprobleemi parandamiseks?

Milliseid lahendusi on pakkunud vangla keeleprobleemi parandamiseks?

LISA 3: Intervjuu Tartu Vangla

vangistusosakonna

peaspetsialistiga

Millisel/millistel ametikohal/ametikohtadel oled töötanud, hetkel töötad?

Julgeolekuosakonna spetsialistina Tallinna Vanglas;

Hetkel vangistusosakonna peaspetsialistina Tartu Vanglas

Milliseid keeli valdad?

Eesti keelt emakeelena, vene keelt ja saksa keelt keskmisel tasemel

Millises keeles suhtled peamiselt oma alluvate ametnikega

Ainult eesti keeles.

Mis võiks olla sinu arvates teisiti ametnike keelenõuete osas?

Taru vanglas on vähesel määral eakamaid vene rahvusest ametnikke, kes võiks õppida eesti keelt. Samuti on palju noori ametnikke, kes võiks osata paremini vene keelt, kuna palju kinni peetavaid isikuid on vene rahvusest.

Kas sinu arvates on vanglaametnikud piisavate keeleteadmistega (eesti, vene keel)? Millise grupi ametnikud?

Vt eelmist vastust. Ei ole piisavalt heade oskustega. Uued noored valvurid ja samuti äsja sisekaitseakadeemia lõpetanud inspektorid/spetsialistid.

Kui palju tunneb vangla huvi ametnike keeleoskustest?

Vähe. On korraldatud inglise keele kursusi. Peaks olema vene keele kursused.

Millise lahenduse pakuksid välja keeleprobleemi parandamiseks?

Tasuta keelekursusi töö ajal või tööajale lisaks. Mingil määral peaks see olema kohustus (kui eesti keel ei ole piisaval määral selge). Vene keele õppijad võiks saada hüvitist jne.

Milliseid lahendusi on pakkunud vangla keeleprobleemi parandamiseks?

Inglise keele kursusi on toimunud. Teisi keeli pole minu teada kahjuks õpetatud.

LISA 4: Intervjuu Tartu Vangla

vangistusosakonna

peaspetsialistiga

Millisel/millistel ametikohal/ametikohtadel oled töötanud, hetkel töötad?

Peaspetsialist, varem kontaktisik

Milliseid keeli valdad?

Eesti, suhtlus tasandil inglise, suhtlustasandil (kinnipeetavate probleemides) vene

Millises keeles suhtled peamiselt oma alluvate ametnikega

Alluvad puuduvad, teiste ametnikega alati eesti keeles

Mis võiks olla sinu arvates teisiti ametnike keelenõuete osas?

Jääda kõik samaks

Kas sinu arvates on vanglaametnikud piisavate keeleteadmistega (eesti, vene keel)? Millise grupi ametnikud?

Valvurkoosseisul võiks olla parem eesti keele kirjaoskus

Kontaktisikutel vene keele suhtlusoskus

Kui palju tunneb vangla huvi ametnike keeleoskustest?

Suhteliselt vähe, kuid ilma piisava keeleoskuseta tööle ei saa, muidugi on plaanis ka kursuseid läbi viia keeleoskuse parandamiseks

Millise lahenduse pakuksid välja keeleprobleemi parandamiseks?

Kursused, motivatsiooni loomine – nt peale kursust on edukalt läbinutele üheskoos mingi koosviibimine vabas õhkkonnas (saun, jne)

Milliseid lahendusi on pakkunud vangla keeleprobleemi parandamiseks?

Plaanis vene keele kursused

LISA 5: Intervjuu Murru Vangla

vangistusosakonna

peaspetsialistiga

Millisel/millistel ametikohal/ametikohtadel oled töötanud, hetkel töötad?

Hetkel olen Murru Vangla vangistusosakonna peaspetsialist. Olen kogu oma teenistusaja olnud Murru Vanglas valvurist kuni peaspetsialistini välja.

Milliseid keeli valdad?

Valdan eesti, vene, soome ning inglise keelt.

Millises keeles suhtled peamiselt oma alluvate ametnikega

Peamiselt suhtlen eesti keeles, kinnipeetavatega vene keeles. Praktikas on asi teistmoodi, valvurid suhtlevad vene keeles. Eesti rahvusest kinnipeetavad on sunnitud suhtlema vene keelt kõnelevate valvuritega vene keeles.

Mis võiks olla sinu arvates teisiti ametnike keelenõuete osas?

Vanglas töötades (peaspetsialist jne), kes eesti keelt üldse ei valda, saab toime (välja arvatud valvuritöö). Kes ei valda vene keelt, ei saa teenistuses hakkama. Ainult eesti keelega blokis hakkama ei saa. Raske on saada vene keelt kõnelevast kinnipeetavast aru, kui vanglaametnik ei oska vene keelt, mille tulemusel võivad jääda paljud vajalikud asjad teadmatuks. Välisvalveteenistuse keelenõude tõstmine kesktaseme peale on täiesti mõttetu, siis paljud saavad "suuska." Ametnikku, kes on väga heade oskustega ja staažikas, on väga raske ametist välja nimetada ainult keeleprobleemi pärast.

Kas sinu arvates on vanglaametnikud piisavate keeleteadmistega (eesti, vene keel)? Millise grupi ametnikud?

Osadel peaspetsialistidel on probleeme eesti keele oskusega, samuti esineb ka vene keelega probleeme. Inspektor-kontaktisikutel on probleeme nii eesti kui ka vene keele oskusega. Valvuritel tekib peamine probleem eesti keele oskusega. Kui isik on täiesti sobiv, siis tal on paremaidki kohti kuhu tööle minna.

Kui palju tunneb vangla huvi ametnike keeleoskustest?

Vangla tunneb huvi, tehakse kursuseid eesti keele alal.

Millise lahenduse pakuksid välja keeleprobleemi parandamiseks?

Vanglaametnike eesti keele oskust tuleb tõsta. Keele osas on suur probleem. Nõuda keeleoskust, käia kursustel. Kui teised annavad mõista, et ei suuda ja ei saa keelealal hakkama, võib alandada ametist.

Milliseid lahendusi on pakkunud vangla keeleprobleemi parandamiseks?

Aasta aega tagasi toimusid venelastele eesti keele kursused. Suur osa kinnipeetavaid on idast, kes ei oska eesti keeles suhelda, mistõttu tuleks osadelt vanglaametnikelt nõuda vene keele oskust ja vajadusel parandamist.

LISA 6: Intervjuu Murru Vangla

vangistusosakonna

peaspetsialistiga

Millisel/millistel ametikohal/ametikohtadel oled töötanud, hetkel töötad?

Tallinna Vanglas olen olnud praktikant (valvuri ametikohal), Murru Vanglas olen olnud inspektor-kontaktisik ning hetkel Murru Vangla vangistusosakonna peaspetsialist.

Milliseid keeli valdad?

Oskan eesti, vene ja inglise keelt.

Millises keeles suhtled peamiselt oma alluvate ametnikega

Teiste ametnikega suhtlen peamiselt eesti keeles, vene keeles hästi vähe. Kinnipeetavatega suheldes umbes 60 % kasutan vene keelt, 40% eesti keeles. Nende hulgas tuleb vene keelt kasutada rohkem.

Mis võiks olla sinu arvates teisiti ametnike keelenõuete osas?

Ametnike keelenõuded võiksid jääda nii, nagu nad hetkeseisuga on.

Kas sinu arvates on vanglaametnikud piisavate keeleteadmistega (eesti, vene keel)? Millise grupi ametnikud?

Ei ole. Kõige suurem probleem on valvuritel, kes ei oska eesti keelt. Samuti on noortel ja uutel valvuritel probleeme vene keele oskusega.

Kui palju tunneb vangla huvi ametnike keeleoskustest?

Ei ole pakkunud.

Millise lahenduse pakuksid välja keeleprobleemi parandamiseks?

Hea lahendus oleks korraldada valvuritele koolitusi keele alal.

Milliseid lahendusi on pakkunud vangla keeleprobleemi parandamiseks?

Valvuritel võiks olla vähemalt algtaase. Ei oska pakkuda keeleprobleemi parandamiseks lahendust, ametiastmelt alandamine võibolla.

LISA 7: Intervjuu Murru Vangla

vangistusosakonna

peaspetsialistiga

Millisel/millistel ametikohal/ametikohtadel oled töötanud, hetkel töötad?

Valvurist direktorini, olen töötanud avavanglas. Hetkel Murru Vangla vangistusosakonna peaspetsialist.

Milliseid keeli valdad?

Oskan eesti, vene ning natuke saksa, inglise ja soome keelt.

Millises keeles suhtled peamiselt oma alluvate ametnikega

Ametnikega suhtlen peamiselt eesti keeles. Valvuritega vene keeles, kuid vahest ka eesti keeles. Osad valvurid püüavad aru saada eesti keelest.

Mis võiks olla sinu arvates teisiti ametnike keelenõuete osas?

Muutus välisvalve ametnike seas ei ole mõttekas. Sisevalve valvurid peaksid oskama nii eesti kui ka vene keelt kesktaseme kohaselt. Olukord on suhteliselt probleemne.

Kas sinu arvates on vanglaametnikud piisavate keeleteadmistega (eesti, vene keel)? Millise grupi ametnikud?

Eesti keelne ametnik ei oska inglise keelt. Samuti võiks olla vene keele oskus kesktaseme peal.

Kui palju tunneb vangla huvi ametnike keeleoskustest?

Koolitus läheb lisamaksustamise alla, mille tulemusel võrdlusprintsipi on rikutud, kui ühte õpetatakse ja teist mitte.

Millise lahenduse pakuksid välja keeleprobleemi parandamiseks?

Euroliiduga peaks olema põhirõhk inglise keele peal, inglise keele kursuseid võiks olla rohkem ja kõigil.

Milliseid lahendusi on pakkunud vangla keeleprobleemi parandamiseks?

Interneti ja arvutisüsteemide tulekuga tekkis paljudel vanglaametnikel probleeme inglise keele oskusega. Selle tulemusena võiks olla inglise keele kursuseid. Kunagi oli inglise keele algkursus.

LISA 8: Intervjuu Murru Vangla

vangistusosakonna

juhatajaga

Millisel/millistel ametikohal/ametikohtadel oled töötanud, hetkel töötad?

Olen töötanud valvuri, julgeoleku spetsialistina, peaspetsialistina ning hetkel töötan Murru Vangla vangistusosakonna juhatajana.

Milliseid keeli valdad?

Eesti ja vene keelt ning pisut saksa keelt.

Millises keeles suhtled peamiselt oma alluvate ametnikega

Peamiselt ikka eesti keeles.

Mis võiks olla sinu arvates teisiti ametnike keelenõuete osas?

Välisvalve valvuritel võiks jääda eesti keele oskuse algtase, sisevalve valvuritel kesktaseme piiresse.

Kas sinu arvates on vanglaametnikud piisavate keeleteadmistega (eesti, vene keel)? *Millise grupi ametnikud?*

Ei ole. Peamiselt valvurid, samuti on ka selliseid kontaktisikuid ja korrapidajaid.

Kui palju tunneb vangla huvi ametnike keeleoskustest?

Teenistusse võtmisel uuritakse vene keele oskust. Erilisi pingutusi pole tehtud, see on suhteliselt individuaalne probleem. Vangla tasapinnal on olnud suhteliselt palju probleeme seoses keeleoskamatusesega.

Millise lahenduse pakuksid välja keeleprobleemi parandamiseks?

Korraldada keeleõppusi.

Milliseid lahendusi on pakkunud vangla keeleprobleemi parandamiseks?

Kunagi on korraldatud keeleõppuseid, mis olid tasuta. Vanemad valvurid löövad käega, õppustel osalemine on nende isiklik huvi.

LISA 9: Intervjuu Murru Vangla

vangistusosakonna

peaspetsialistiga

Millisel/millistel ametikohal/ametikohtadel oled töötanud, hetkel töötad?

Olen olnud Murru Vangla inspektor-kontaktisik ning vangla sotsiaaltöötaja. Hetkel olen Murru Vangla vangistusosakonna peaspetsialist.

Milliseid keeli valdad?

Eesti, vene, inglise, saksa ning soome keelt. Soome keelt oskan väga hästi..

Millises keeles suhtled peamiselt oma alluvate ametnikega

Peamiselt ikka eesti keeles. Samuti peab iga päev rääkima vene keeles, ilma selleta hakkama ei saa. Probleem on ainult valvuritega, umbes pooled neist ei valda eesti keelt.

Mis võiks olla sinu arvates teisiti ametnike keelenõuete osas?

Riigiametis peab valdama eesti keelt vähemalt kesktasemel. Olen nõus muutusega, kus tõstetakse keeleoskus algtasemelt kesktasemele. Andekad vene noored on paremas seisus eesti keele oskusega, nad suudavad õppida vajadusel riigikeele selgeks.

Kas sinu arvates on vanglaametnikud piisavate keeleteadmistega (eesti, vene keel)?

I klassi vanglainspektori keeleteadmised on rahuldavad. II klassi vanglainspektoritel on eesti keelega vähene praktika, mille tulemusel võivad nad hätta jääda, sest sõnavara on väike.

Kui palju tunneb vangla huvi ametnike keeleoskustest?

Vene keelt kõnelevatele ametnikele on tehtud vangla poolt keelekursuseid. Vangla on tundnud ja tunneb huvi ametnike keeleoskuse vastu.

Millise lahenduse pakuksid välja keeleprobleemi parandamiseks?

Ametnike värbamisel oleks vajalik uurida nende keelepagasit. Inimesed, kes oskavad rohkem keeli, tuleks motiveerida. Kogu paberimajandus peaks olema eesti keelne, mis aitaks väga palju kaasa. Kinnipeetav peaks ise tasuma tõlke eest, kui kiri saadetakse

tõlkebüroole.

Milliseid lahendusi on pakkunud vangla keeleprobleemi parandamiseks?

Kui ametnik oskab eesti/vene keelt, peaks tasuma talle suuremat palka, mis motiveeriks inimesi rohkem keeli õppima.